

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

ВИПУСК 33

Рівне – 2021

УДК 94(477) + 94 (100)
А 43

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 33. Рівне: РДГУ, 2021. 256 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор
(м. Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м. Чернівці)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м. Ченстохова,
Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор
(м. Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м. Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

*Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 10 від 25 листопада 2021 р.*

***Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №15857-4329Р***

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
Факультет історії, політології та міжнародних відносин РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://fipmv.rv.ua/>

ТРАДИЦІЇ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ЗАКЛАДЕНІ ПЕТРОМ МОГИЛОЮ

Андрій Комар-Маліновський

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31

e-mail: komarmalinovski.a@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3608-5355>

Стаття присвячена розвитку Києво-Могилянської академії. Перші успіхи навчального закладу були пов'язані з ім'ям Київського митрополита Петра Могили, який заснував цей заклад та підняв рівень освіти настільки, що він не поступався багатьом провідним західним навчальним вузам. Після смерті митрополита Колегія продовжувала процвітати і досягла видатних успіхів як в Україні, так і в Європі. Академія ще за часів Петра Могили уособлювала найкращі традиції західноєвропейських шкіл освіти та науки. Її вихованцями були вчені, майбутні суспільні діячі. Києво-Могилянська академія випустила чимало освічених ієрархів – єпископів, митрополитів, архімандритів, духовних письменників. Серед них були і такі, які своїм праведним життям, духовністю, високим християнським благочестям, та просвітницькою діяльністю заслужили визнання їх після смерті Святими Православної церкви.

Ключові слова: Петро Могила, Києво-Могилянська академія, Києво-Могилянська колегія, освіта, наука, культура.

Andrii Komar-Malinovskii. THE TRADITIONS OF THE KYIV-MOHYLYA AKADEMY WERE FOUNDED BY PETRO MOGYLA

The article is devoted to the development of the Kiev-Mohyla Academy. The first successes of the educational institution were associated with the name of the Kiev Metropolitan Peter Mohyla, who founded this institution and raised the level of education to such an extent that it was not inferior to many of the leading Western educational institutions. After the death of the metropolitan. The College has also flourished and achieved outstanding success both in Ukraine and in Europe. Since the time of Peter Mogila, the Academy has copied the best of Western European schools in terms of education and science. Her pupils were scientists, future statesmen. The Kiev-Mohyla Academy has graduated many educated hierarchs – bishops, metropolitans, archimandrites, spiritual writers. Among them were those who, by their righteous life, spirituality, high Christian piety, educational activities have earned their recognition upon their death by the Saints of the Orthodox Church.

Key words: Petro Mohyla, Kyiv-Mohyla Academy, Kyiv-Mohyla Collegium, education, science, culture.

Із стін Київської колегії, яку було створено Київським митрополитом Петром Могилою у 1632 році, вийшло чимало майбутніх знаменитостей, серед яких вчені, церковні служителі, політики, громадські діячі і ін. Києво-Могилянська колегія досягла значних успіхів, завдяки чому наприкінці XVII ст. стала називатися Академією. У цій статті ми робимо спробу аналізу діяльності Академії після Петра Могили та досягнення. Розлогу історіографію та особливу увагу до питання реформування богословської школи в Україні часів Петра Могили ми знаходимо у роботі О. Колодного та Л. Філіпович [11]. Дослідники зазначають, що Київський митрополит поставив за мету опанувати католицькі методи теологічної аргументації та використовувати їх для православного віросповідання і водночас залишаючи недоторканим його догматичну суть. У Могилянській колегії вперше на українській землі розпочалося викладання богослов'я як науки [11, с. 47–60]. Майже всі дослідники вважали та вважають, що Києво-Могилянська академія стала головним досягненням у житті Петра Могили. Заслуга його полягає в тому, що після об'єднання Лаврської школи з Братською він перетворив її на такий навчальний заклад, який через рік став зразком для всіх духовних шкіл. Згодом заклад було перетворено на колегію, яку через деякий час на честь Петра Могили було названо Києво-Могилянською академією [4, с.11].

Характеризуючи діяльність цього навчального закладу, Макарій (Булгаков) писав: «Ця академія, за своїм походженням, служить живою пам'яткою трьох найважливіших в історії подій. Вона нагадує нам велику епоху пробудження Європи до освіти і водночас першу участь Русі у розумовому Європейському житті; вона служить пам'ятником діяльної необхідності Руського народу після гнітючого татарського ярма, і дружлюбного участі у цій справі великого князівства Литовського. Пам'ятником, першої явної небезпеки для України позбутися православ'я і разом із пам'ятником особливої ревності Киян до православної віри» [4, с. 87].

Перебуваючи на початку 30-х років XVII ст. в Києві, французький інженер і картограф Гійом Левасар Де Боплан записав, а потім вмістив у своїй книзі «Київ» слова: «У Києві, на Подолі, при Братській церкві є Університет, або Академія» [11, с. 28]. У польських правлячих колах також чудово розуміли, що Київська колегія являється вищим навчальним закладом. Про це свідчить низка документів, де Колегія називається не інакше як Академія. Так, наприклад, М'яковський, який входив до складу королівського посольства, спрямованого до Богдана Хмельницького, став свідком урочистої зустрічі гетьмана у 1648 р. у Києві, після перемоги під Замостям. У своєму щоденнику він писав: «Весь народ, який вийшов із міста, уся біднота вітали його. Академія вітала його оваціями та декламаціями, як Мойсея» [2, с. 118]. У нових політичних умовах, коли Україну поглинула Російська імперія, Академія за підтримки гетьмана Івана Мазепи та митрополита Варлаама Ясинського надіслала до Москви своїх послів на чолі із

ректором Йосипом Кроковським із метою отримати підтвердження свого матеріального та правового статусу. Повернувся ректор із царською грамотою, за якою навчальний заклад із 26 вересня 1701 р. був названий «Академією» і за якою Київському митрополиту судити студентів, а не цивільному керівництву [12, с. 252]. До речі, навіть сам цар виявив бажання відвідати Академію.

Києво-Могилянська академія випустила чимало освічених ієрархів – єпископів, митрополитів, архимандритів, духовних письменників. Серед них були такі, які своїм праведним життям, духовністю, високими християнськими благочестями, просвітницькою діяльністю заслужили на визнання їх після смерті Святими Православної церкви. Це Дмитро (Туптало), митрополит Ростовський; Іван (Максимович), митрополит Тобольський; Інокентій (Кульчицький), єпископ Іркутський; Йосип (Горленко), єпископ Білгородський; Феодосій (Углицький), архієпископ Чернігівський та, природно, Петро (Могила), митрополит Київський та Галицький.

Академія була довгий час єдиним вищим навчальним закладом для всієї православної Східної Європи. Вже в 40-х роках XVII століття в Академії почала навчатися молодь із різних країн. Серед іноземців, які закінчили Академію в XVII столітті, був Порфирій Зеркальніков, який виконував дипломатичні доручення Російського царя під час Національно-Визвольної війни українського народу, приїжджав із таємними грамотами до Богдана Хмельницького, брав участь у переговорах між Росією та Україною, займався науковою діяльністю, підготувавши до друку «Лексикон слов'яно-греко-латинський» Єпіфанія Славинецького, із яким співпрацював у Москві. Своє ставлення до Академії Зеркальніков висловив, коли, їдучи до Москви, подарував навчальному закладу свій будинок, куплений за 300 злотих під час навчання, «на знак любові своєї, за сприйняття премудрості на тому місці святому Києво-Могилянському» [8, с. 200].

Також академію закінчили відомі особистості: Каріон Істомін, автор першого ілюстрованого російського «Букваря» та «Малої граматики», який працював довідником друкарського двору; Канон Зотов, відомий військовий діяч, автор першої російської книги із техніки корабельного управління «Розмова у адмірала з капітаном про команду»; Борис Шереметьєв, сподвижник Петра I і ін.

Могилянці були засновниками низки шкіл в Україні, Росії та Білорусії. Так, Єпіфаній Славинецький, вчений, педагог, лінгвіст, письменник, перекладач, філософ і богослов відкрив у Чудовому монастирі першу в Москві греко-латинську школу. Рафаїл Заборовський працював у Московській слов'яно-греко-латинській академії, був обраний єпископом та членом Синоду, відкрив у Пскові слов'яно-латинську школу. Симеон Полоцький, просвітител, вчений, поет, письменник, проповідник, відкрив у Спаському монастирі школу, яка стала попередницею Слов'яно-греко-латинської академії. Полоцький був прихильно прийнятий царем Олексієм Михайловичем, був поселений у монастирі, щоб «почати негайно навчання молодих людей латиною – «по Алвару» (підручнику латинської мови)» [5, с. 10–11]. Випускник київського

навчального закладу, Полоцький став передавати свій досвід, розширювати початкову освіту, набути шляхом книжкового читання, що входило в бажання царя, оскільки колишнім рівнем здобуття знань молодим поколінням він не був задоволений [5, с. 13]. «Училищний порядок, який існував у Колегії, можна бачити ще й нині, хоч із деякими змінами, у духовних наших училищах і навіть нижчих училищах світських. Бо Московська академія, а за нею всі інші училища, запозичили його власне з Академії Київської...», – пише ієромонах Макарій [4, с. 11].

Повний курс навчання у Києво-Могилянській академії тривав 12 років. Однак, незважаючи на те, що вона була найвищою школою, студенти мали право вчитися в ній стільки, скільки вважали за потрібне, без річних обмежень. Студентів і початкових, і середніх, і старших класів (курсів) ніколи не карали і не відраховували за те, що вони не вивчили уроки, не підготувалися до диспуту, або взагалі не могли опанувати необхідний матеріал, тому що причиною цього могли бути хвороба, голод, холод, брак одягу, підручників і т. д. Більше того, всім надавалася можливість за бажання залишатися на другий або навіть на третій рік у тому ж класі, щоб підтвердити свою основу навчатися в цьому навчальному закладі.

Усього в академії було 8 проординарних класів, але кількість предметів досягала 30 і більше. Перший клас був, власне, підготовчим. У наступних трьох класах Академії вивчали мови: церковнослов'янську, грецьку, українську, латину та польську, а також арифметику, геометрію, нотний спів та катехізис. Знання класичних мов – грецької та латинської – було на той час не лише ознакою освіченості людини, а й відкривало шлях до пізнання античної культурної спадщини, а також сучасної європейської літератури та науки. Латинь була мовою науковців, письменників, поетів, судової справи, міжнародного спілкування. Адже викладання в університетах Європи здійснювали саме латинською мовою. Усі вищі науки, починаючи з поезики, у Києво-Могилянській академії також викладали латиною [8, с. 77].

Ще 1649 р. єрусалимський патріарх Паїсій, який відвідав Київську колегію, писав, що вона має вчителів «високого мистецтва», які навчають грецьку молодь «слов'янській мові як власній та латинській, як необхідному...» [6, с. 190–191].

За словами ієромаха Макарія, – «із радістю, ще за життя свого, бачив Петро Могила плоди від усієї Колегії для Церкви Божої та освіти, хоча із тих людей учених та благочестивих, які і тоді вже помножилися, за словами його, жоден не дав нащадку свого імені. Як би зраділо серце його, якби йому судилося пожити ще півстоліття або більше і побачити всіх вихованців влаштованого ним училища, які за своєю освітою були довгий час прикрасою не тільки України, а й усієї Східної Європи та із яких деякі досі ще залишаються окрасою вітчизни» [4, с. 87].

Українська та слов'янська мови із часом стали завойовувати все більший простір в Академії та в суспільстві. Їх використовували під час написання наукових, художніх і політичних трактатів, літописів, судових актів, гетьманських універсалів, ними робили проповіді.

В Академії вивчалася поетика та риторика, які були улюбленими предметами студентів, що особливо цікавилися видами поезії, що мали практичне застосування [8, с. 84]. Це канти та елегії, які можна було присвятити шановним людям, проголосити їх на громадських, церковних, академічних святах. Не менш популярними були і виступи – вітальні, прощальні, іменні, а також на випадок народження або смерті, перемоги, судового акту, церковного свята та ін. Промовисті студенти завжди були бажаними гостями на різних урочистостях, за що отримали щиру подяку та матеріальну винагороду. В Академії стали проводитися традиційні поетичні змагання – читання віршів різних епох (зокрема і власних), різними мовами, викладачам та студентам; відбувалося увінчання вправних поетів лавровими вінками із присвоєнням звання «лавроносного поета» (лауреата). Загалом жодне академічне свято, жодна знаменита подія в Академії чи місті не відбувалася без поетів. Завдяки любові до поетичного слова, яке прищеплювалося студентам Київської академії, ми маємо сьогодні безцінне «Слово о полку Игореве». У рукописі, зробленому зі списку XVI століття, «Слово...» збереглося у бібліотеці вихованця академії Івана (Іоля) Биковського. Як і більшість інших могилянців, він був викликаний в Росію, працював у Шляхетському кадетському корпусі, пізніше став архімандритом Спасо-Ярославського монастиря та ректором Ярославської семінарії. І скрізь із Биковським була його бібліотека, якою він люб'язно дозволяв користуватися всім книголюбам. Так, «Слово...» опинилося у руках доброго знайомого архімандрита – оберпрокурора Синоду Олексія Мусіна-Пушкіна.

У Києво-Могилянській академії зародився та став професійним театр. У народі особливо великою популярністю користувалися вертеп і інтермедія. Студенти самі готували інтермедії, драми, розучували канти та пісні, готували все необхідне для вертепу. На ярмарках, у селах – біля церков, на майданах, кладовищах – студенти розігрували свої дії. Слухачі та глядачі з радістю та захопленням сприймали нехитрі студентські постановки та щедро нагороджували «трудівників науки». Києво-Могилянська академія була центром філософської думки в Україні. Особливе місце серед філософів в Академії належало професорам: Інокентію Гізелю, Йосипу Конановичу-Горбацькому, Стефану Яворському, Григорію Сковороді, Феофану Прокоповичу, який заклав основи викладання в Академії найвищої математики. Григорій Козицький став згодом викладачем філології та мовознавства у Санкт-Петербурзькій академії наук. Прикладом отримання добрих знань у галузі архітектури може бути діяльність відомого випускника Академії Івана Григоровича-Барського, киянина, архітектора та будівельника, який є архітектором понад 30 споруд у Києві. Серед них: ротонда «Самсон», церкви – Миколи Набережного, Покровська, Надбрамна у Кирилівському монастирі.

В Академії викладали природничі науки – астрономію, біологію, мінералогію, зоологію та інші, які поступово стали відокремлюватися від філософії. У Києво-Могилянській академії формувалася історична наука. Досить згадати, що літописці Роман Ракушка Романовський (Самовидець), Самійло Величко, Григорій Граб'янка навчалися в Академії. Їхні «Козацькі літописи» є прообразом сучасних історичних робіт. Академія дала і таких відомих істориків, як

Петро Симановський, автор «Короткого опису про козацький український народ»; Василь Рубан, який видав «Короткий літопис Малої Русі» із доповненням «Землеопис Малої Русі» (1777); Максим Берлінський – археолог та історіограф Києва.

В Академії студентів навчали різних прийомів малювання, графіки та живопису. Тут же почала складатися одна з великих художніх та граверних шкіл. Серед вихованців Академії були й знамениті іконописці, творці монументального та портретного живопису. Художня школа Києва впливала на весь православний світ від Москви до Балканських країн. Широкого розвитку в Академії досягло музичне мистецтво. З середини XVII ст. у Києво-Могилянській академії після Петра Могили існувала хорова школа. Хори академічного та Братського монастиря налічували одночасно до 300 і більше хлопчиків. Обидва хори залишалися найкращими серед усіх київських хорів, змагання між ними проводилися щороку на Контрактовій площі Подолу. Музика органічно впліталася в академічне життя. Студентський хор та оркестр обов'язково запрошувалися на травневі рекреації та літні гуляння, що проводилися на Борщагівці, Шулявці, Глибочку, біля Кирилівського монастиря, а взимку у трапезній Братського монастиря та великій дискусійній залі. Усі урочистості – зустрічі гостей, релігійні свята, іменини ректора та професорів, день поминання Петра Могили, диспути – всі супроводжувалися музикою та хоровим співом.

Унікальною була колекція книг Київської академії, що формувалася впродовж двох століть. Започаткована ця робота була, очевидно, ще у Братській школі. Петро Могила передав Колегії всю свою бібліотеку – 2131 вітчизняних та зарубіжних видань [3, с. 149–181]. Так склалася традиція дарувати Академії книги. Бібліотека поповнювалася за рахунок закупівель, надходжень з українських друкарень. Там були книги видавництв України, Росії, Білорусії, Амстердама, Гамбурга, Галле та інших. Окрім друкованих книг у бібліотеці збереглися численні рукописи – хроніки, літописи, спогади, щоденники, а також лекції професорів, конспекти студентів, документи минулих років та поточна документація.

Києво-Могилянська академія була всестановим закладом. Статус академії передбачав, що в ній мали право навчатися усі бажаючі – діти української аристократії, козацької старшини, козаків, міщан, священників та селян. З заснуванням Академії саме до Києва спрямовували своїх дітей відомі українські сім'ї. Вихованцями Києво-Могилянської академії були майбутні гетьмани: Юрій Хмельницький, Іван Виговський, Петро Дорошенко, Павло Тетеря, Іван Брюховецький, Іван Мазепа, Пилип Орлик, Данило Апостол, Іван Скоропадський, Павло Полуботок. В Академії формувалася спільнота козацьких старшин, готувалися кадри для провідних українських станів, серед них писарі, судді, полковники, сотники, а також дипломати, перекладачі. То були освічені громадяни, діячі, роль яких особливо посилилася під час гетьманства Івана Мазепи. Культурні зв'язки Академії виходили далеко межі нашої країни. Тут навчалися молдавани, серби, боснійці, чорногорці, болгары, греки та навіть італійці.

Підбиваючи підсумки, варто підкреслити, що Києво-Могилянська академія зробила величезний внесок у розвиток науки не лише України, а й тодішньої Російської імперії. Варто погодитись з тими істориками, які звернули увагу на те, що Академія ще з часів Петра Могили копіювала найкраще у західноєвропейських шкіл у плані освіти та науки. Її вихованцями були вчені, майбутні державні та церковні діячі, яких спеціально викликали до різних міст Західної Європи для поширення досвіду освіти.

Джерела та література

1. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России. Т. 4. 1657–1659. СПб., 1863. 276 с.
2. Воссоединение Украины с Россией. Документы и материалы: в 3 т. Т. 2. Москва: Изд-во Академии наук СССР, 1953.
3. Духовное завещание Петра Могилы, 22 декабря 1646 г. *Памятники, изданные временною Комиссиею для разбора древних актов, высочайше учрежденною при Киевском военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе*. Т. 2. Киев, 1846. 777 с.
4. Иеромонах Макарий (Булгаков). История Киевской Академии. СПб: Тип. К. Жернакова, 1843.
5. Ковалёв А. Историческое описание Ставропигиального второклассного Заиконоспасского монастыря в Москве, на Никольской улице. Москва: Тип. Л. и А. Снегиревых, 1887. 132 с.
6. Памятники, изданные временною Комиссиею для разбора древних актов, высочайше учрежденною при Киевском военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. Т. 2. Киев, 1846. 777 с.
7. Панибратцев А.В. Философия в Московской славяно-греко-латинской академии (Первая четверть XVIII века). Москва: ИФРАН, 1997.
8. Хижняк З.И. Киево-Могилянская академия. Киев, 1988. 264 с.
9. Гадяцька угода // Записки Наукового товариства ім. Тараса Шевченка. Львів, 1909. Т. 8, 9.
10. Гійом Левассер де Боплан. Опис України. Київ, 1990.
11. Колодний А., Филиппович Л. Петро Могила – фундатор української богословської думки. *П. Могила: богослов, церковний і культурний діяч*. Київ: Дніпро, 1997. 216 с.
12. Краткое сведение о начале Киевской Академии, её прежних учреждениях, обыкновениях, порядке и переменах. *Митрополит Євгеній Болховітін*. *Вибрані праці із історії Києва*. Київ, Либідь – ІСА, 1995.
13. Хижняк З.І., Маньківський В.К. Історія Києво-Могилянської Академії. Київ: КМ Академія, 2003. 76 с.

References

1. Aktyi, odnosyaschiesya k istorii Yuzhnoy i Zapadnoy Rossii. T. 4. 1657–1659. SPb., 1863. 276 c.
2. Vossoedinenie Ukrainyi s Rossiey. Dokumentyi i materialyi: v 3 t. T. 2. Moskva: Izd-vo Akademii nauk SSSR. 1953.
3. Duhovnoe zaveschanie Petra Mogilyi, 22 dekabrya 1646 g. Pamyatniki, izdannyye vremennoyu Komissieyu dlya razbora drevnih aktov, vysochayshe uchrezhdennoyu pri Kievskom voennom, Podolskom i Volyinskom general-gubernatore. T. 2. Kiev, 1846. 777 c.
4. Ieromonah Makariy (Bulgakov). Istoriya Kievskoy Akademii. SPb: Tip. K. Zhernakova, 1843.
5. Koval'ov A. Istoricheskoe opisanie Stavropigialnogo vtoroklassnogo Zaikonospasskogo monastyirya v Moskve, na Nikolskoy ulitse. Moskva: Tip. L. i A. Snegirevyih, 1887. 132 c.
6. Pamyatniki, izdannyye vremennoyu Komissieyu dlya razbora drevnih aktov, vysochayshe uchrezhdennoyu pri Kievskom voennom, Podolskom i Volyinskom general-gubernatore. T. 2. Kiev, 1846. 777 c.
7. Panibrattsev A.V. Filosofiya v Moskovskoy slavyano-greko-latinskoy akademii (Pervaya chetvert XVIII veka). Moskva: IFRAN, 1997.
8. Hizhnyak Z.I. Kievo-Mogilyanskaya akademiya. Kiev, 1988. 264 c.
9. Hadiatska uhoda. Zapysky Naukovoho tovarystva im. Tarasa Shevchenka. Lviv, 1909. T. 8, 9.
10. Hiim Levasser de Boplan. Opys Ukrainy. Kyiv, 1990.
11. Kolodnyi A., Fylyppovych L. Petro Mohyla – fundator ukrainskoi bohoslovskoi dumky. P. Mohyla: bohoslov, tserkovnyi i kulturnyi diiach. Kyiv: Dnipro, 1997. 216.
12. Краткое сведение о начале Киевской Академии, её прежних учреждениях, обыкновениях, порядке и переменах. *Митрополит Євгеній Болховітінов. Вибрані праці із історії Києва.* Київ, Либідь – ІСА, 1995.
13. Khyzhniak Z.I., Mankivskiy V.K. Istoriia Kyievo-Mohylianskoj Akademii. Kyiv: KM Akademiia, 2003. 76 c.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Микола Федоришин

ПІВДЕННО-СХІДНИЙ КОРДОН ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО КНЯЗІВСТВА У
СЕРЕДИНІ XII СТОЛІТТЯ 3

Грина Максимчук

ЯРОСЛАВ МУДРИЙ ЯК РОЗРОБНИК НОВИХ ПРОГРЕСИВНИХ КОНЦЕПЦІЙ
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА 11

Андрій Комар-Маліновський

ТРАДИЦІЇ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ
ЗАКЛАДЕНІ ПЕТРОМ МОГИЛОЮ 15

Станіслав Мамчур, Валентина Добровичинська

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРИМСЬКОГО ХАНСТВА У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ
XVII – XVIII СТОЛІТТЯХ 23

Христина Головата, Валентина Добровичинська

ТРАГІЗМ НАУКОВОЇ ДОЛІ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО (1871–1942 РР.) 31

Марта Боярчук

ЛЮДИНА В СВІТОГЛЯДІ Й ІДЕОЛОГІЇ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА
(ІВАНА ОГІЄНКА) 39

Софія Муштук

ЗМІНА СТАТУСУ І ВНУТРІШНІЙ УСТРІЙ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В МІЖВОЄННІЙ ПОЛЬЩІ 47

Вікторія Ішук

ТЕАТРАЛЬНЕ ЖИТТЯ ВОЛИНСЬКОГО ВОСВОДСТВА
МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ 52

Руслан Сіромський

«ОБЕРЕГТИ ВІД НЕБАЖАНИХ КОНТАКТІВ»:
ПОВОЄННІ ПОЇЗДКИ ПЕТРА КРАВЧУКА В ЗАХІДНІ ОБЛАСТІ УРСР 65

Богдан Олешко, Віталій Півоварчук

РЕЛІГІЙНА ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМ
50-X – 60-X РР. 73

Дмитро Малезик

СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА ТВОРЧОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РСРВ
1960-ТІ – НА ПОЧАТКУ 1980-X РР. 79

Максим Залужний

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ БОЛОХІВСЬКОГО ГОРОДИЩА НА ТЕРИТОРІЇ
ЗАМКУ У СТАРОКОСТЯНТИНОВІ 87

РОЗДІЛ II. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Наталія Плюта, Аліна Корольова

МОНУМЕНТАЛЬНІ КОРАБЕЛЬНІ ПОХОВАННЯ РАНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ
НА ПРИКЛАДІ АРХЕОЛОГІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ НОРВЕГІЇ 91

Аліна Хведас, Олена Ворон

СХИЗМА 1054 РОКУ У КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ
ВІДНОСИН СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ 99

Тетяна Печоха, Олена Ворон

ФЕНОМЕН «ПОЛЮВАННЯ НА ВІДЬОМ» ТА ЙОГО ВИЯВИ У
СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ЄВРОПІ 108

Мар'яна Кобзар, Оксана Ворон

НАУКОВА ПРАКТИКА МІСІОНЕРІВ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ В АЗІЇ XVI–XVIII СТОЛІТТЯХ . 118

Валентин Константинов

МОЛДАВСКОЕ КНЯЖЕСТВО В НАЧАЛЕ 20-ГОДОВ XVII ВЕКА И ПОСОЛЬСТВО В
ИСТАМБУЛ КШИШТОФА ЗБАРАСКОГО 127

Вячеслав Ціватий

ДИПЛОМАТІЯ, ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І КУЛЬТУРА КОМУНІКАЦІЇ ВРАНЬОМОДЕРНІЙ
ЄВРОПІ: СПЕЦИФІКА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПРОФЕСІЙНІ ПРАКТИКИ ТА
ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ ІТАЛІЇ 137

Світлана Свінцицька, Олена Ворон

РАСОВА СЕГРЕГАЦІЯ В СИСТЕМІ ПРАВОСУДДЯ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ 149

Андрій Богданович

БОРІТЬБА САМОДЕРЖАВ'Я З ТОЛЬСТВОМ У БІЛОРУСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ У
XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ 161

Боголейша Светлана

ВЛИЯНИЕ ИДЕОЛОГИИ КРАЯ НА РАЗВИТИЕ БЕЛОРУССКОГО И ЛИТОВСКОГО
НАЦИОНАЛЬНЫХ ДВИЖЕНИЙ В НАЧАЛЕ XX ВЕКА 169

Александр Кукса

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ТЕХНІЧЕСКИХ ЗНАНИЙ В СТЕНАХ
НАРОДНЫХ УНИВЕРСИТЕТОВ 178

Руслан Постоловський

ЕВОЛЮЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СРСР У 1953–1964 РОКАХ 185

Степан Синяк

БУДАПЕШТСЬКИЙ МЕМОРАНДУМ І РОСІЙСЬКА ІНТЕРВЕНЦІЯ В УКРАЇНІ 196

Марина Климко

ВОЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ 203

РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРИОГРАФІЇ

Петрик Дмитро

ПРАЦІ РАДЯНОЛОГІВ ЯК ЦІННЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ СРСР 209

Роман Михальчук

ГОЛОКОСТ В РІВНОМУ В СУЧАСНІЙ АМЕРИКАНСЬКІЙ
ІСТОРИОГРАФІЇ: ДОСЛІДЖЕННЯ ДЖЕФФРІ БЕРДЗА 217

Оксана Лепеш

МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ ИНТЕГРАЦИЯ ИСТОРИИ С ДРУГИМИ НАУКАМИ КАК
ОСНОВА СОВРЕМЕННЫХ ИСТОРИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ 224

Ольга Северова, Микола Жук

ЕТАПИ ПОШУКУ ГЕНЕАЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ 232

Катерина Попова

ЦІНІСНІ ПОСИЛИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТІВ
У «СИСТЕМІ КООРДИНАТ» ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ УКРАЇНИ 239

Ліннік Юрій

ПРОБЛЕМА ЕВДЕМОНІЗМУ У ФІЛОСОФІЇ 246

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

ВИПУСК 33

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 0 1.12.2021 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Зам. № 247/1. Ум. друк. арк. 17,06.

Віддруковано засобами різнографічного друку

ПП Самборський І.О.

вул. Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 33. Рівне, 2021. 256 с.

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2021